

Kaderbrief 2023 – 2026

Inhoud

Inhoud.....	2
Bestuurlijke samenvatting.....	3
Financiële samenvatting.....	5
Geactualiseerd meerjarenperspectief.....	6
Ontwikkelingen	12
Algemeen	12
Sociaal domein	13
Ruimtelijk domein	15
Bedrijfsvoering & dienstverlening	16
Bijlagen.....	17
Uitgangspunten kaderbrief	17
Reserves	18

Bestuurlijke samenvatting

Voor u ligt de Kaderbrief 2023-2026 van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Dit jaar is vanwege de overgang tussen twee raadsperiodes sprake van een beleidsarme Kadernota in de vorm van een Kaderbrief. Doel van de Kaderbrief is om vooruitlopend op de begroting 2023-2026 inzicht te geven in het actuele financiële meerjarenperspectief.

De Kaderbrief is tot stand gekomen in een onzekere tijd. De oorlog in de Oekraïne zorgt voor grote politieke spanningen. Er is een grote vluchtelingenstroom op gang gekomen. Daarnaast zijn de effecten van de coronacrisis op mens, maatschappij en economie nog niet in volle omvang bekend. Tot slot is onzeker wat het nieuwe regeerakkoord gaat betekenen voor gemeenten. De Oekraïne crisis, de hoge inflatie en diverse tegenvallers voor de Rijksbegroting kunnen van invloed zijn op de uitwerking die in de meicirculaire zal worden opgenomen. Dit alles zorgt voor een grotere mate van onzekerheid ten aanzien van de verdere ontwikkeling van het meerjarenperspectief.

Inhoudelijke en financiële uitdagingen

Ondanks de aanpassingen van het Rijk om gemeenten ook structureel tegemoet te komen met een hoger macrobudget voor jeugdhulp, blijft de inhoudelijke en financiële opgaven voor gemeenten fors. Of het nu gaat om de financiële uitdagingen bij de uitvoering van de jeugdzorg en het WMO-abonnementstarief, de benodigde middelen voor de realisatie van het Klimaatakkoord of meer recent de inzet voor vluchtelingen uit Oekraïne en de eenmalige energietoeslag.

Inzet van reserves voor grote opgaven

Leidschendam-Voorburg beschikt ten opzichte van veel andere gemeenten over een goede reservepositie. Een groot deel van de reservepositie bestaat uit bestemmingsreserves die zijn ingesteld met een specifiek doel. Voor toekomstige grote opgaven als de energietransitie en verduurzaming zetten we de hiervoor gevormde bestemmingsreserves in. Het programma Sterk voor Noord is opgestart en hiervoor is een reserve gevormd. Inwoners, gemeente, corporaties, maatschappelijke partners, zorginstellingen, scholen, het bedrijfsleven en politie werken samen aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners in Leidschendam-Noord.

Een sluitend meerjarenperspectief

Voorgaande jaren is ervoor gekozen om geen zaken 'stuk te bezuinigen'. De sociale basis van onze gemeente in de vorm van algemene voorzieningen als verenigingen, cultuur, sportclubs en sportterreinen, schoolgebouwen en een schone en groene openbare ruimte is noodzakelijk voor het welzijn en de gezondheid van onze inwoners.

Mede op basis van de doorrekening van het regeerakkoord zoals deze indicatief is verstrekt door het Rijk is het bijgestelde meerjarenperspectief in alle begrotingsjaren structureel sluitend.

Sterker uit de crisis

Ruim twee jaar geleden belandde de wereld in een mondiale pandemie. De gemeente heeft binnen haar mogelijkheden de economische schade beperkt, de sociale infrastructuur in stand gehouden en de zelfredzaamheid van onze inwoners beschermd. Door middel van subsidies, kwijtscheldingen en niet-materiële ondersteuning heeft de gemeente sociale partners ondersteund, sportverenigingen overeind gehouden en ondernemers waar mogelijk in staat gesteld hun bedrijven aan te passen om ook in coronatijd hun werk te doen.

Door middel van het herstelbeleid na corona wordt ingezet op zeven opgaven. Het gaat hierbij om:

- Stimuleren bestaanszekerheid
- Herstellen van perspectief voor de jeugd
- Verminderen eenzaamheid
- Tegengaan kansenongelijkheid
- Vitaliseren winkelgebieden

- Aanpassen openbare ruimte
- Verrijken lokale cultuur

Met het huidige financiële beeld ligt er een gezonde financiële basis voor de komende jaren. Jaren waarin de gemeente staat voor grote veranderingen en maatschappelijke opgaven, zoals digitalisering, individualisering, klimaatverandering, globalisering, toenemende vergrijzing en culturele diversiteit. Naast de coronacrisis heeft de Oekraïne crisis enorme gevolgen. De uitdaging is om als een sterke en veerkrachtige samenleving uit de crisis komen. Dat vraagt niet alleen veel van onze inwoners, maar ook van het gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie.

Het college van burgemeester en wethouders van Leidschendam-Voorburg,

Jules Bijl
Astrid van Eekelen
Juliette Bouw
Floor Kist
Jan-Willem Rouwendal

Financiële samenvatting

Bij de financiële ontwikkeling van het meerjarenperspectief maken we onderscheid naar een aantal verschillende categorieën. De startpositie vormt het vastgestelde meerjarenbegroting 2022-2025 inclusief de reeds vastgestelde begrotingswijzigingen, waaraan het begrotingsjaar 2026 is toegevoegd. In het volgende hoofdstuk wordt inhoudelijk ingegaan op de mutaties per categorie.

Kaderbrief 2023 - 2026	2023	2024	2025	2026
<u>Vastgestelde begroting - raad 9 november 2021</u>				
Boekwerk MJB 2022-2025	-6.234	-3.301	383	2.085
Nota van wijziging begroting 2022	1.463	1.341	1.677	1.677
Amendement bezuiniging bibliotheek	-100	-100	0	0
BW 6 Mobiliteit Mall of the Netherlands	-75	-75	-75	-75
Startpositie Kaderbrief	-4.946	-2.135	1.985	3.686
<u>Kaderbrief 2023-2026</u>				
Loon- en prijsontwikkeling	105	41	227	348
Volume ontwikkelingen	-192	-658	-456	-372
Raadsvoorstellen en -brieven	-532	-407	-256	-259
Regeerakkoord	3.954	6.425	7.627	2.299
Exogene en onontkoombare ontwikkelingen	-1.373	-1.812	-1.859	-1.779
Totaal Kaderbrief 2023 - 2026	1.962	3.590	5.284	238
Stand begroting 2023 - 2026	-2.983	1.455	7.269	3.925
Correctie voor saldo incidentele baten en lasten	4.626	2.305	0	0
Structureel begrotingssaldo	1.643	3.760	7.269	3.925

Bedragen x € 1.000

Geactualiseerd meerjarenperspectief

Het meerjarenperspectief op basis van reeds genomen besluiten en een actualisatie van de benodigde budgetten voor het uitvoeren van het bestaand beleid is geactualiseerd. In dit hoofdstuk worden de verschillende mutaties uiteengezet.

Dit betreft financiële ontwikkelingen die, zonder in te grijpen in het bestaande beleid, onontkoombaar zijn. Naast de exogene en autonome ontwikkelingen zijn dit ook loon, prijs- en volumeontwikkelingen en effecten van de actualisatie van het investeringsplan.

Startpositie kaderbrief 2023 - 2026		2023	2024	2025	2026
Vastgestelde begroting 2022 - begrotingsraad 9 nov.		-4.946	-2.135	1.985	3.686
Mutaties Kaderbrief 2023 - 2026					
<u>Loon- en prijsontwikkeling 2023</u>					
1.	Aanpassen batenbudgetten aan prijspeil 2023	1.456	1.439	1.447	1.460
2.	Aanpassen lastenbudgetten aan prijspeil 2023	-8.282	-8.329	-8.151	-8.043
3.	Loon- en prijscompensatie Gemeentefonds prijspeil 2023	6.932	6.932	6.932	6.932
	Subtotaal	105	41	227	348
<u>Volume ontwikkelingen</u>					
4.	Aanpassen lastenbudgetten aan volumeontwikkeling 2023	103	418	-31	-208
5.	Stelpost openbare ruimte	-8	117	12	-29
6.	Volume ontwikkelingen gemeentefonds	-287	-1.193	-437	-135
	Subtotaal	-192	-658	-456	-372
<u>Raadsvoorstellen en -brieven</u>					
7.	Decembercirculaire gemeentefonds 2021	-107	-232	-256	-259
8.	Huisvesting Buitendienst Stadsbeheer	-425	-175	0	0
	Subtotaal	-532	-407	-256	-259
<u>Regeerakkoord</u>					
9.	Accresontwikkeling gemeentefonds	2.354	4.325	4.927	2.299
10.	Bevriezen Opschalingskorting	1.600	2.100	2.700	0
	Subtotaal	3.954	6.425	7.627	2.299
<u>Exogene en onontkoombare ontwikkelingen</u>					
11.	Bibob-coördinator	-94	-94	-94	-94
12.	Bijdrage beheer van de Digitale Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV)	0	-35	-70	-100
13.	Collectief vervoer	-120	-160	-160	-160

14. Herijking gemeentefonds	-584	-948	-960	-970
15. Integraal Veiligheidsbeleid	-75	-75	-75	-75
16. Inzet recruitment	-120	-120	-120	0
17. Nieuw contract huisadvocaat	-40	-40	-40	-40
18. Stelpost vrijval kapitaallasten	-400	-400	-400	-400
19. Toename omgevingsvergunningen	-170	-170	-170	-170
20. Uitvoeringskosten belastingen	-120	-120	-120	-120
21. Versterken van de Privacy functie	-150	-150	-150	-150
22. Wmo	500	500	500	500
Subtotaal	-1.373	-1.812	-1.859	-1.779

Totaal Kaderbrief 2023 - 2026	1.962	3.590	5.284	238
--------------------------------------	--------------	--------------	--------------	------------

Stand begroting 2023 - 2026	-2.983	1.455	7.269	3.925
------------------------------------	---------------	--------------	--------------	--------------

Correctie voor saldo incidentele baten en lasten	4.626	2.305	0	0
---	--------------	--------------	----------	----------

Structureel begrotingssaldo	1.643	3.760	7.269	3.925
------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Bedragen x € 1.000

Toelichting

Loon- en prijsontwikkeling

1. *Aanpassen batenbudgetten aan prijspeil 2023*

De verwachte inflatie heeft gevolgen voor de gemeentelijke uitgaven in 2023. Een deel van deze lastenstijging wordt opgevangen door de stijging van de gemeentelijke belastingen, leges en tarieven. Deze worden jaarlijks bijgesteld aan de inflatie. Om die reden wordt er voor de verwachte stijging van de gemeentelijke baten in deze kaderbrief een stelpost opgevoerd waarbij de nadere invulling plaats vindt bij de begroting 2023.

2. *Aanpassen lastenbudgetten aan prijspeil 2023*

In de kaderbrief zijn stelposten opgenomen om de loon- en prijsstijgingen op te kunnen vangen. Bij het opstellen van de programmabegroting 2023 worden deze uitgewerkt. Deze indexeringspercentages zijn gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2022 van het Centraal Planbureau.

3. *Loon- en prijscompensatie Gemeentefonds prijspeil 2023*

Jaarlijks wordt in de meicirculaire gemeentefonds bekend gemaakt welke prijscompensatie de gemeenten ontvangen voor een komend begrotingsjaar. Vooruitlopend op de bekendmaking van deze inflatie bij de meicirculaire 2022 is op basis van het Centraal Economisch Plan 2022 een inschatting gemaakt van de loon- en prijscompensatie die de gemeente mag verwachten van het Rijk.

Volume ontwikkelingen

4. *Aanpassen lastenbudgetten aan volumeontwikkeling 2023*

De woningbouwprognose is geactualiseerd. Ten opzicht van de woningbouwprognose van vorig jaar is de realisatie van een aantal projecten gefaseerd in de tijd. Er is met name een verschuiving te zien tussen 2024 en 2025. De bijgestelde woningbouwprognose leidt tot een neerwaartse bijstelling van de uitgaven bij de budgetten die gekoppeld zijn aan de volumeontwikkeling.

5. *Stelpost openbare ruimte*

Er zijn meer kosten gemoeid voor het beheer en onderhoud in de openbare ruimte als gevolg van de toename van het aantal woningen. Dekking vindt plaats middels de stelpost beheer & onderhoud openbare ruimte die gevormd wordt op basis van de woningbouwprognose.

6. *Volume ontwikkelingen gemeentefonds*

De volume ontwikkelingen op basis van de geactualiseerde woningbouwprognose zijn verwerkt in de maatstaven van het gemeentefonds. Met name in 2024 betekent dit dat de raming van de algemene uitkering naar benden moet worden bijgesteld, doordat een deel van de te realiseren woningen is verschoven van 2024 naar 2025.

Raadsvoorstellen en -brieven

7. *Decembercirculaire gemeentefonds 2021*

De inkomsten uit het gemeentefonds zijn op basis van de decembercirculaire 2021 geactualiseerd. De effecten hiervan op het begrotingssaldo zijn in beeld gebracht en eerder aan de raad gecommuniceerd (raadsbrief met ibabsnummer 2670).

8. *Huisvesting Buitendienst Stadsbeheer*

Op 22 februari 2022 is de raad akkoord gegaan met het Raadsvoorstel herhuisvesting buitendienst stadsbeheer. Op basis van dit voorstel worden middelen beschikbaar gesteld voor de tijdelijke huisvesting, sloopkosten en verhuiskosten.

Regeerakkoord

9. *Accresontwikkeling gemeentefonds*

Het nieuwe regeerakkoord resulteert op basis van de gepubliceerde Startnota in een positieve bijstelling van het accres voor de komende jaren. De precieze uitwerking van het regeerakkoord op de uitkeringen uit het gemeentefonds wordt bekend bij de meicirculaire. Vooruitlopend op de meicirculaire heeft het ministerie van BZK een indicatie gepubliceerd op gemeentelijk niveau. Deze indicatie is verwerkt in de Kaderbrief rekening houdend met een afslag voor onderbesteding op Rijksniveau.

Kanttekening is dat er momenteel nog gesproken wordt over grote aanpassingen op de Rijksbegroting vanwege diverse financiële tegenvallers. Bij de meicirculaire zal er meer duidelijkheid zijn. De aanzienlijk toegenomen prijsindex ten opzichte van de actualisatie op basis van de cijfers uit september 2021 wordt dan ook verwerkt in de ramingen van het gemeentefonds.

Ten aanzien van de voorgenomen bezuiniging van afgerond € 500 miljoen op de jeugdzorg heeft het kabinet besloten dat het realiseren van de aanvullende besparingen een Rijksverantwoordelijkheid is. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om maatregelen te nemen die tot deze besparing zullen leiden. De inkomsten gemeentefonds zijn zodoende niet aangepast op basis van dit onderdeel uit het regeerakkoord.

10. *Bevriezen Opschalingskorting*

Een concrete aanpassing als gevolg van het nieuwe regeerakkoord is het bevriezen van de opschalingskorting tot en met 2025. De opschalingskorting wordt hiermee verlaagd tot het niveau van 2019. Dit betekent dat het restant van deze niet-taakgebonden korting op het gemeentefonds tijdens de kabinetsperiode niet wordt geëffectueerd. Het voordeel in de jaren 2023, 2024 en 2025 is verwerkt in de Kaderbrief. In 2026 wordt de opschalingskorting volledig gehandhaafd en vindt zodoende geen bijstelling plaats.

Exogene en onontkoombare ontwikkelingen

11. *Bibob-coördinator*

De toenemende taken van de gemeente, de verruimde mogelijkheden die de Wet Bibob sinds 1 augustus 2020 kent en de groeiende vraag om vanuit de bestuurlijke keten bij te dragen aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit vraagt dat we als organisatie meegroeien door uitbreiding van de bestuurlijke integriteitsbeoordelingen en het signaleren, onderzoeken en aanpakken van (mogelijke) ondermijning. Om hier sturing aan te geven zal bij Openbare Orde en Veiligheid een Bibob-coördinator worden aangesteld.

12. *Bijdrage beheer van de Digitale Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV)*

Het gebruik van de DSO-LV is verplicht en noodzakelijk voor de uitvoering van de Omgevingswet. Dit is geregeld in de Beheerovereenkomst DSO-LV. Vanaf 1 januari 2020 wordt de bijdrage verrekend via het Gemeentefonds. Op dit moment gaat het om een bijdrage van ca. € 1 per inwoner. Op termijn zal deze bijdrage sterk gaan stijgen in verband met de doorontwikkeling van het stelsel. De verwachting is dat deze stijging tot maximaal ongeveer € 2,30 per inwoner plus indexatie gaat bedragen. Bij een verrekening via het Gemeentefonds betekent dat een lagere Algemene Uitkering van circa € 35.000 in 2024 oplopend tot ca. € 100.000 vanaf 2026.

13. *Collectief vervoer*

De Brede doeluitkering (BDU) verkeer en vervoer is een financiële bijdrage die provincies en stadsregio's jaarlijks ontvangen van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu voor de uitvoering van verkeers- en vervoersbeleid. Voor de gemeente LV worden deze taken uitgevoerd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). In de begroting MRDH 2022 wordt aangegeven dat de BDU bijdrage vanaf 2021 over een periode van 4 jaar afgebouwd wordt naar een constant niveau wat € 160.000 lager ligt dan voorheen begroot.

14. *Herijking gemeentefonds*

De herijking van het gemeentefonds betreft het invoeren van een nieuw verdeelmodel. De huidige verdeling is namelijk achterhaald en verouderd en doet geen recht meer aan de kostenstructuur van gemeenten. Op basis van de meeste recente berekeningen van het ministerie van BZK is Leidschendam-Voorburg een nadeel gemeente en bedraagt het nadeel afgerond € 12 per inwoner. De VNG heeft geadviseerd om, voordat er sprake kan zijn van invoering van het model, volledig recht te doen aan de aanbevelingen in het ROB-advies, inclusief het ingroepad. Ondanks dat het nieuwe model voldoet nog niet aan alle eisen uit het beoordelingskader, zal invoering per 1-1-2023 plaatsvinden. Het ingroepad is hierbij aangepast, waarbij het nadeel in het eerste jaar is gemaximeerd op € 7,50 per inwoner. Vanaf 2024 is voor Leidschendam-Voorburg rekening gehouden met een nadeel van € 12 per inwoner.

15. *Integraal Veiligheidsbeleid*

Het veiligheidsbudget gaat grotendeels op aan participaties en deelnemingen, denk hierbij aan o.a. het RIEC, Burgernet, en vaste activiteiten, zoals het donkere dagen offensief. Het budget biedt geen financiële ruimte om bij ordeverstoringen snelle interventies, zoals cameratoezicht, te plegen of in te spelen op actuele ontwikkelingen. De afgelopen jaren hebben wij hierdoor overschrijdingen op het budget gezien. Het budget wordt zodoende structureel met € 75.000 te verhoogd.

16. *Inzet recruitment*

De druk op de arbeidsmarkt is ongekend. Het is daardoor steeds moeilijker om vacatures op te vullen, waardoor er een risico ontstaat in de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening en andere werkzaamheden. Een eigen recruiter kan, gekoppeld aan de arbeidsmarktcommunicatiecampagne, invulling geven aan specifieke zoekopdrachten om goede mensen te werven. Het werven van potentiële kandidaten via o.a. LinkedIn is inmiddels gemeengoed en daarom voor LV relevant om navolging te geven. De inzet van een recruiter betreft een periode van drie jaar.

17. *Nieuw contract huisadvocaat*

De huidige overeenkomst met onze huisadvocaat loopt af. De aanbesteding van het nieuwe contract leidt naar verwachting tot een kostenstijging van € 40.000 per jaar.

18. *Stelpost vrijval kapitaallasten*

Op basis van de richtlijnen van de provincie is het opnemen van een stelpost voor de vrijval van kapitaallasten niet langer toegestaan. De stelpost kapitaallasten die eerder is opgenomen om het jaarlijkse effect van de bijstelling van het investeringsplan komt hiermee te vervallen. Het gevold hiervan is dat waarschijnlijk jaarlijks een voordeel op de kapitaallasten verwerkt zal worden in de tweede tussentijdse rapportage. Doordat bij de fasering van de investeringsuitgaven en de realisatie eerder naar achter dan naar voren verschuift.

19. *Toename omgevingsvergunningen*

Sinds 2020 is er sprake van een forse toename (circa 50%) van het aantal aanvragen voor een Omgevingsvergunning. Het gaat veelal om verbouwingen aan woningen. Er is sprake van een trend die zich in 2021 en in 2022 doorzet. Het gaat om een autonome groei waarbij extra capaciteit noodzakelijk is om de aanvragen te behandelen. De invoering van de omgevingswet kan eventueel ook nog gevolgen hebben.

20. *Uitvoeringskosten belastingen*

De gemeente heft op tal van terreinen belastingen. Dit zijn de eigen inkomstenbronnen van de gemeente en het draagt bij aan het voorzieningenniveau. In de afgelopen jaren is het werkingsgebied uitgebreid en dit vraagt meer van de uitvoeringsorganisatie. Gelet op de autonome groei en uitbreiding van de volume nemen de beheerkosten toe. Het gaat bijvoorbeeld bij de OZB om de uitbreidingen van de woningen en niet-woningen zoals Mall of the Netherlands. Voor dergelijke uitbreidingen zijn extra werkzaamheden benodigd om bijvoorbeeld jaarlijks de WOZ waarde te bepalen. Verder heeft de gemeente ook te maken met aanscherping van de eisen van de Waarderingskamer. De gemeente moet meer gegevens en data controleren. Tot slot zien we ook een groei in de juridische verwerking, bijv. bij het behandelen bezwaar en beroep.

21. *Versterken van de Privacy functie*

In lijn met de aanbevolen risico beperkende maatregelen uit de krachtenveld analyse naar aanleiding van het NTA onderzoek wordt de capaciteit op het gebied van privacy vergroot. Het gaat hierbij onder meer om het afwikkelen van de formele vereisten van gegevens bescherming. Voorbeelden hiervan zijn het bijhouden van de wettelijk verplichte registers en de advisering bij privacy gevoelige dossiers. Om de privacy functie te versterken is structureel een bedrag van € 150.000 nodig.

22. *Wmo*

Op basis van de afvlakkende stijging die sinds eind 2021 zichtbaar is kunnen de te verwachten kosten voor Wmo Begeleiding verlaagd worden. Het voordeel uit de jaarrekening 2021 wordt hiermee verwerkt in de toekomstige ramingen voor de Wmo. Onderdeel hiervan is dat er een lager aantal cliënten verwacht wordt wat leidt tot een daling van de te ontvangen eigen bijdrage.

Ontwikkelingen

Algemeen

Er komen ontwikkelingen op de gemeente af die van invloed kunnen zijn op het meerjarenperspectief. Dit betreft veelal ontwikkelingen die nog niet financieel becijferd kunnen worden en een mogelijke risico of kans met zich meebrengen.

Oekraïne crisis

Een overkoepelende ontwikkeling van invloed op alle domeinen is de Oekraïne crisis als gevolg van de inval door Rusland. Er is een raadsvoorstel opgesteld om een bestemmingsreserve in te stellen om in te zetten ten behoeve van het organiseren en bieden van duurzame opvang, voorzieningen via het loket Oekraïne, onderwijs en kinderopvang aan vluchtelingen uit Oekraïne. Vooralsnog wordt hierbij een bedrag van € 1,5 miljoen gestort in de reserve en beschikbaar gesteld om de benodigde maatregelen te nemen.

Het Rijk heeft aangegeven de kosten, die gemeenten maken voor het organiseren van opvang en de opvang zelf, te vergoeden. Het is nog niet bekend in welke mate of onder welke condities dit gaat plaatsvinden. Deze vergoedingen worden verrekend met de algemene reserve vrij besteedbaar, zodat inzichtelijk blijft wat de totale baten en lasten zijn voor de gemeente Leidschendam-Voorburg in verband met de Oekraïne crisis.

Voor zowel de landelijke, regionale als de lokale maatregelen geldt dat zij veel vragen van de gemeentelijke organisatie. Extra, of andere, inzet van medewerkers is noodzakelijk. Dit heeft invloed op lopende en nieuwe taken en dossiers en de prioritering. De gevolgen hiervan worden in beeld gebracht.

Stijging energieprijzen

Mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de escalatie van de politieke spanningen zijn de energieprijzen nog sterker gestegen. De sterk stijgende energieprijzen hebben financiële gevolgen voor alle huishoudens in Nederland. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft berekend dat de prijzen in januari 2022 gemiddeld 86% hoger lagen dan het jaar ervoor. De precieze impact van de oorlog in Oekraïne op de prijzen is nog onzeker en kan de energieprijzen nog verder laten stijgen. Om de hoge energierekening voor een deel te compenseren is in 2022 de energiebelasting verlaagd. Aanvullend zijn gemeenten gevraagd eenmalig een energietoeslag uit te keren aan huishoudens met een laag inkomen. Het Rijk laat gemeenten vrij in het bepalen van de hoogte van de toeslag en de omvang van de doelgroep. Het is de verwachting dat deze eenmalige toeslag niet voldoende is voor alle huishoudens die door de stijgende energieprijzen in de financiële problemen komen. Het risico bestaat dat het aantal inwoners dat een beroep doet op de inkomensregelingen zoals bijzondere bijstand stijgt. De stijging is afhankelijk van de invulling van de toeslag, eventuele andere landelijke maatregelen om de gevolgen te compenseren en de ontwikkeling van de energieprijzen.

De hogere energieprijzen hebben voor de gemeente daarnaast effect op projecten en stijgende inkooprijzen in het algemeen. Dit kan ervoor zorgen dat de opgenomen budgetten niet toereikend zijn en er tussentijdse prijsverhogingen worden doorgevoerd. Ook kunnen zich leveringsproblemen voordoen. Bijvoorbeeld doordat de hoge gasprijs de industrie en de bouwmaterialenindustrie raakt. Door het afschalen van producties als gevolg daarvan, zullen er minder of geen voorraden meer zijn. Hier kunnen levertijden oplopen of sommige grondstoffen of materialen niet (meer) te leveren zijn. Dat heeft invloed op de realisatie van investeringen die hierdoor extra vertraging kunnen oplopen.

Sociaal domein

Jeugdhulp

Hervormingsagenda

Op basis van de uitspraak van de Commissie van Wijzen is er door het Rijk extra geld beschikbaar gesteld om het gat tussen de jeugduitgaven en het jeugdbudget te dichten. Daarnaast hebben het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers), professionals en de VNG de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 opgesteld. Het huidige jeugdstelsel is niet houdbaar. Daarom wordt met de Hervormingsagenda beoogd om de hulpverlening te verbeteren en het jeugdstelsel beter beheersbaar te maken. De komende jaren zal moeten blijken welke financiële besparingen op basis van de hervormingsagenda gerealiseerd kunnen worden. De groei van de jeugdhulputgaven sinds de decentralisatie in 2015 zal moeten worden omgebogen. Groei van het aantal jeugdigen wat zorg nodig heeft en ook de stijging van de kosten per traject blijft een ontwikkeling die tot nog toe moeilijk is te doorbreken.

Woonplaatsbeginsel

Met ingang van 1 januari 2022 is het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet gewijzigd. De wijziging van het woonplaatsbeginsel is de methodiek waarmee wordt bepaald welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp die wordt ingezet. Met de wijziging van het woonplaatsbeginsel worden de budgetten Voogdij-18+ herverdeeld over de gemeenten. Vooralsnog is het uitgangspunt dat de kostenontwikkeling in 2022 gelijk zal zijn aan de budgetontwikkeling. Het risico bestaat dat de kosten zich anders ontwikkelen dan het budget. In 2022 zal blijken of de daling van de uitgaven gelijk zal zijn aan de daling van het budget dat de gemeente van het Rijk voor jeugdzorg ontvangt.

Continuïteit Schakenbosch

De instroom van cliënten in jeugdhulp plus loopt landelijk terug. De oorzaak hiervan is nog onvoldoende duidelijk. Er kan sprake zijn van een beleidseffect, samenhang met een verhoogde instroom in de justitiële jeugdinrichtingen (waterbedeffect) of een effect van corona. Het resultaat van de lagere instroom is dat de exploitatie en daarmee de continuïteit van jeugdhulp plus instellingen, waaronder Schakenbosch, onder druk komt te staan. Op advies van de jeugdautoriteit werkt de regio Haaglanden, als accounthoudende regio, in samenwerking met Schakenbosch en de andere jeugdhulpregio's in Zuid-Holland aan een continuïteits- en herstelplan. Dit plan wordt voor de zomer van 2022 afgerond en zal ook een financieel nadelig effect voor gemeenten hebben dat afhankelijk is van het uiteindelijke plan. De zorgvorm jeugdhulp plus is een essentiële, hoog-specialistische zorgfunctie die behouden moet blijven waarbij de invulling van de zorg wel verandert als gevolg van de transformatie van gesloten jeugdhulp.

Wmo

Abonnementstarief

Sinds de invoering van het abonnementstarief betaalt iedereen een vaste eigen bijdrage voor een Wmo-voorziening van € 19,- per maand, ongeacht het inkomen. Door stijgend gebruik van met name de huishoudelijke ondersteuning staat de beschikbaarheid hiervan onder druk. In het regeerakkoord heeft het kabinet daarom opgenomen dat er toegewerkt wordt naar een eerlijkere eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp met landelijke normen en met oog voor betaalbaarheid van lage- en middeninkomens. Het effect voor Leidschendam-Voorburg is op dit moment nog niet inzichtelijk.

Personeelstekorten bij partners

Zorgaanbieders, en op dit moment met name aanbieders van huishoudelijke ondersteuning, hebben veel moeite om personeel te vinden. Meerdere aanbieders hebben op dit moment een cliëntenstop. Verschillende gemeenten hebben al te maken met (lange) wachtlijsten. Met aanbieders wordt regelmatig overlegd om een vinger aan de pols te houden, maar ook om na te denken over mogelijke oplossingen. Verruiming van arbeidstijden is bijvoorbeeld al doorgevoerd. Het

vergroten van de zelfredzaamheid, kan mogelijk uitstel van huishoudelijke ondersteuning betekenen. Ook andere (innovatieve) vormen worden onderzocht om kwalitatieve zorg te blijven bieden aan hen die dat nodig hebben. In de decembercirculaire 2021 is compensatie opgenomen voor de stijging van de CAO-lonen in de zorg. Helaas zal dit slechts zeer beperkt van invloed zijn op de huidige personeelstekorten.

Aanscherping Sociaal kompas

Eind 2021 is de aanscherping van het Sociaal Kompas vastgesteld, waarmee meer richting wordt gegeven aan keuzes die we hebben in het sociaal domein. Beleid wordt per thema hierop aangepast. De aanscherping zal op die manier de komende jaren vorm krijgen. Er wordt meer ingezet op een beweging van curatief naar preventief, zorg voor diegene die het het hardst nodig hebben en meer integraliteit. Tegelijkertijd wordt er ook gekeken naar tot hoever de rol van de gemeente gaat. Taken die buiten onze rol vallen worden afgestoten. Het vangnet dat de gemeente is wordt daardoor soms groter en soms kleiner. Dit kan financiële gevolgen hebben. Zo kunnen mogelijk in de toekomst verdelingen van budgetten wijzigen. Meer inzet op preventie is een extra investering, dit kan gedekt worden vanuit een (verwachte) terugloop curatieve kosten door de inzet van deze preventie, of juist door minder te investeren op andere preventieve activiteiten. De doelen uit het bestaande Sociaal Kompas blijven bestaan en vormen hiermee de gemeentelijke doelstellingen binnen het sociaal domein.

Beschermd wonen

De planning was om per 1 januari 2023 de verantwoordelijkheid voor Beschermd Wonen (BW) over te dragen van de centrumgemeenten (verantwoordelijk sinds 2015) naar alle gemeenten. Onlangs heeft het ministerie van VWS aangegeven dat de invoering van het woonplaatsbeginsel beschermd wonen op 1 januari 2023 niet meer haalbaar is.

Doel van de overdracht van beschermd wonen is het meer, beter en dichtbij organiseren van de nodige zorg (rapport Dannenberg: Van beschermd wonen naar beschermd thuis). Vanwege o.a. de omvang van de doelgroep, de benodigde zorg en de spreiding van de voorzieningen wordt regionale samenwerking verplicht gesteld via de Norm van opdrachtgeverschap. Leidschendam-Voorburg maakt onderdeel uit van de H5, samen met Den Haag (nu centrumgemeente), Zoetermeer, Rijswijk en Wassenaar.

De eerste ramingen laten zien dat de middelen in de conceptverdeling in principe voldoende zouden moeten zijn voor deze instroom, maar daar is ook nog veel onzeker. De in de regiovisie aangekondigde regionale financiële solidariteitsregeling wordt nog uitgewerkt. Dit voorstel komt in 2022 ter besluitvorming richting de gemeenteraden.

Mogelijke uittreding Voorschoten uit samenwerking W&I

Gemeente Voorschoten oriënteert zich op een nadere samenwerking met de Leidse regio en het servicepunt 71. Onderdeel van dit onderzoek is ook de huidige samenwerking met gemeente Leidschendam-Voorburg op het gebied van Werk en Inkomen. Ten aanzien van dit onderzoek naar de uitvoering van de taken Werk en Inkomen wordt door Leiden voor Voorschoten een pas op de plaats gemaakt. De verwachting is dat dit onderdeel niet eerder dan medio 2023 verder onderzocht zal worden.

Rechtencheck

De vormgeving van de controle op recht- en doelmatigheid op het gebied van Werk en Inkomen wordt dit jaar hernieuwd. Binnen het project rechtencheck worden inwoners met een bijstandsuitkering persoonlijk gesproken, waarbij enerzijds de rechtmatigheid van de bijstandsuitkering wordt gecontroleerd en anderzijds wordt bezien welke ondersteuning (verder) geboden kan worden. Daarbij wordt bekeken op welke voorzieningen nog meer recht bestaat, maar waar geen gebruik van wordt gemaakt. Ook wordt bekeken of er een aanvullende hulpvraag bestaat en wordt de inwoner waar nodig doorverwezen. In de gemeentelijke begroting is vanaf 2023 een besparing opgenomen van € 540.000 per jaar, die door de uitvoering van heronderzoeken en daarmee de opsporing van mogelijk

oneigenlijk gebruik of misbruik van regelingen mogelijk gerealiseerd wordt. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat de realisatie geheel afhankelijk is van wat (niet) wordt aangetroffen. Voor de gemeenteraad is met name een signalerende en controlerende taak weggelegd, zowel op basis van de informatie die de gemeenteraad van het college ontvangt, als signalen vanuit de samenleving.

Ruimtelijk domein

Rijksmiddelen Duurzaamheid & Energietransitie

De gemeente heeft met de instelling van de bestemmingsreserve Duurzaamheid en energietransitie een goede mogelijkheid geschapen om forse eerste stappen te zetten in de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Het daarvoor beschikbaar gestelde bedrag van 46 miljoen is echter gelet op de uitdaging en de prominente regierol die de gemeente, gedurende 30 jaar, daarin heeft niet toereikend. De opgave waarvoor gemeenten staan kan derhalve niet zonder extra financiële steun van het Rijk worden waargemaakt. Daartoe is landelijk geïnventariseerd met welke uitvoeringskosten lagere overheden rekening moeten houden. De mate waarin het Rijk voornemens is met extra middelen de gemeenten te ondersteunen en faciliteren is echter nog onduidelijk. Naar verwachting neemt een nieuw kabinet daarover op zijn vroegst in 2022 een besluit. De verwachting is, dat dankzij de bestemmingsreserve de (financiële risico's) voor de komende jaren beperkt zullen zijn, zeker als het Rijk lokale overheden in de uitvoeringskosten compenseert.

Algemene kostenontwikkeling beheer- en onderhoud openbare ruimte

Verwacht wordt dat een aantal relevante ontwikkelingen de komende jaren invloed hebben op de beheer- en onderhoudslasten van de openbare ruimte. Te denken valt bijvoorbeeld aan:

- De bouwsteen Groene woongemeente, waar het groene karakter een kernkwaliteit is en uitgangspunt/kader vormt voor het behoud van een aantrekkelijke leefomgeving
- Invloed van de klimaatverandering, die om een aangepaste inrichting van de openbare ruimte vraagt, zoals bijvoorbeeld een grotere diversiteit aan groen.
- Groen speelt namelijk een belangrijke rol bij klimaatadaptatie, het tegengaan van hittestress en het bufferen van water.
- Burgerparticipatie, waarbij zoveel mogelijk aangesloten wordt bij de wensen en mogelijkheden van inwoners, voor zover deze binnen de gestelde kaders kunnen worden meegenomen.

Bovengenoemde factoren vragen om hierop ingestelde, en waar nodig aangepaste, beheer- en onderhoudsplannen. Dat betekent vervolgens, zowel in voorbereiding als uitvoering hiervan, extra inzet van benodigde middelen dan nu begroot is. Op dit moment worden bij actualisatie van het beheer- en onderhoudsplan civiele constructies en beschoeiingen 2022-2026 de financiële consequenties inzichtelijk gemaakt. Deze zullen dan bij de meerjarenbegroting worden opgenomen, dan wel via een separaat raadsvoorstel aan de raad worden voorgelegd.

Invoering Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet (1 januari 2023) heeft gevolgen voor de begroting van volgend jaar. Momenteel wordt geïnventariseerd wat de financiële consequenties ten aanzien van transformatiekosten en structurele baten en lasten zullen zijn. Transformatiekosten zijn de kosten die de overgang van de huidige omgevingsrechtssystematiek naar de Omgevingswet met zich meebrengen.

De financiële consequenties zijn niet eenvoudig in te schatten omdat:

- er sprake is van een grote complexiteit en activiteiten die afdelingsoverstijgend zijn
- de bestaande lokale situatie ten aanzien van informatievoorziening en digitalisering van grote invloed is op de transformatie-opgave
- de gewenste ontwikkeling en gekozen inrichtingsvarianten voor de Omgevingswet veel gevolgen heeft voor het personeel en een grote impact heeft op de verandering in werkwijzen

- het huidige dienstverleningsniveau en de ambitie daarop een lokale afweging is die gevolgen heeft voor de effecten van dienstverlening op de transformatiekosten.

Er zijn dus afhankelijkheden in besluitvorming hierover, waardoor een concrete kostenraming bemoeilijkt wordt. De organisatie tracht hiervan, met handreikingen van de VNG, bij de begroting een beeld te kunnen schetsen. Vooralsnog wordt voorzien dat dit extra kosten met zich mee zal brengen. Een deel van deze kosten zal incidenteel zijn (transformatiekosten). Oorspronkelijk was de verwachting dat deze Stelselwijziging budgetneutraal zou verlopen. In de loop der jaren is het beeld hiervan echter ongunstig bijgesteld: de mogelijke baten in de operatie van de Omgevingswet lijken vooralsnog niet op te wegen tegen de structurele hogere lasten aan de informatievoorzieningskant.

Toekomstige beheer- en onderhoudslasten openbare ruimte

In de nabije toekomst wordt openbaar gebied opgeleverd en overgedragen aan afdeling Stadsbeheer, die ervoor zorg draagt dat het toekomstig beheer en onderhoud hiervan in de planning wordt opgenomen. Een voorbeeld is de Bosrand uit het project Vlietvoorde dat in 2022 wordt opgeleverd. Bij de overdracht wordt normaliter rekening gehouden met een bedrag per woning die verwerkt worden in de begroting. Omdat bij deze deelgebieden de verhouding bebouwing en openbare ruimte anders is dan gemiddeld, bestaat de kans dat de beheer- en onderhoudskosten hoger zullen zijn dan de eerdere ramingen. Op dit moment wordt berekend welke financiële consequenties dit heeft. Deze zullen dan bij de meerjarenbegroting worden opgenomen.

Bedrijfsvoering & dienstverlening

Nieuw financieel systeem

Het huidige financiële systeem wordt door de leverancier vanaf 2024 niet meer ondersteund. Voordat een nieuw financieel systeem kan worden geïntroduceerd moet er eerst een marktonderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden en in kaart worden gebracht wat de wensen van de gemeentelijke organisatie zijn. Vervolgens kan het nieuwe financiële systeem worden geïmplementeerd. Om het onderzoek uit te voeren en de wensen in kaart te brengen worden in 2022 middels de tussentijdse rapportage incidenteel middelen aangevraagd. Op dit moment is het nog niet mogelijk om aan te geven van de (structurele) financiële effecten van de nieuwe situatie zijn. Dit volgt naar aanleiding van de wensen en het onderzoek en worden in een volgend P&C product verwerkt.

Stedin, lange termijn financiering 3

Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van elektriciteit uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt naast ruimtebeslag zeer grote investeringen waarvoor Stedin op termijn nog niet de middelen beschikbaar heeft. Stedin is samen met de aandeelhoudende gemeenten, middels het traject 'lange termijn financiering 3', aan het onderzoeken op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kan krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject 'lange termijn financiering 2'. Het kan zijn dat er de komende periode een beroep op onze gemeente en andere aandeelhouders wordt gedaan. Ook mogelijk nieuwe aandeelhouders, zoals provincies en gemeenten binnen het verzorgingsgebied van Stedin, worden hierbij betrokken.

Bijlagen

Uitgangspunten kaderbrief

Loon- en prijspeil

Jaarlijks stijgen personele en materiële uitgaven met de loon- en prijsindex. Grotendeels worden gemeenten hiervoor gecompenseerd via een hogere uitkering uit het gemeentefonds. Om de gemeentelijke organisatie financieel gezond te houden is het zaak rekening te houden met de prijsontwikkeling bij het opstellen van een nieuwe begroting. De bestendige gedragslijn van de afgelopen jaren is de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen mee te nemen in de kadernota. In de kaderbrief is daarom rekening gehouden met het financiële effect van het verschuiven van prijspeil 2022 naar dat van 2023. Om het effect hiervan voor de gemeentelijke budgetten te kunnen bepalen zijn de gemeentelijke budgetten geïndexeerd. Bij het indexeren is gekeken naar de aard van de budgetten. Daarbij zijn de volgende index-percentages toegepast:

Index	2023
Loonindex	2,20%
Prijsindex	7,00%
Subsidie-index	3,80%
Index Gemeenschappelijke regelingen	2,30%
Tariefindex	6,16%
Huurindex	7,00%
VNG-bouwindex (scholen)	3,16%

De gemeente hanteert voor de bepaling van de indexcijfers al jaren dezelfde systematiek. De indexpercentages, afgezien van de bouwindex, zijn gebaseerd zijn op de percentages die zijn opgenomen in de macro-economische verkenningen van het najaar. Vanwege de stijgende inflatie zijn nu recentere indexcijfers gehanteerd op basis van het Centraal Economisch Plan 2022 (CEP) gebaseerd op de CPB raming van maart 2022.

De bouwindex is gebaseerd op het getal dat de VNG hiervoor jaarlijks in december over het eerstvolgende jaar publiceert (betreft dus indexcijfer 2022 die we als raming nemen voor prijspeil 2023). Het ophogen van kredieten naar prijspeil 2023 leidt vaak pas later tot extra kosten in de gemeentelijke exploitatiebegroting omdat de kapitaallasten van de betreffende kredieten dan pas gaan lopen.

Aantal inwoners en woonruimten

Naast loon- en prijsontwikkelingen wordt de gemeentelijke dienstverlening beïnvloed door de ontwikkeling van het areaal en de demografische ontwikkeling. De beschikbare woningvoorraad bepaalt deze in belangrijke mate. Hoe meer woningen en mensen er in de gemeente wonen, hoe meer beroep er gedaan wordt op de gemeentelijke voorzieningen en dienstverlening. In deze kaderbrief is daarbij uitgegaan van onderstaande kerngegevens. De basis hiervoor vormt de werkelijke woningvoorraad per 1-1-2022 en de geactualiseerde woningprognose o.b.v. diverse bouwplannen in de gemeente.

Jaar	Aantal woningen per 1-1	Aantal Inwoners per 1-1
2022	37.065	76.660
2023	37.525	77.610
2024	37.653	77.880
2025	38.473	79.570
2026	39.021	80.710

Reserves

In onderstaande tabel is het verwachte verloop van de reserves weergegeven. In het verloop van de bestemmingsreserves is de besluitvorming tot en met april 2022 verwerkt. In de tussentijdse rapportages wordt gerapporteerd over de voortgang van de bestedingsplannen van de diverse bestemmingsreserves.

Reserve	Stand 31-12-2021	Stand 31-12-2022	Stortingen 2023	Onttrekkingen 2023	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2025	Stand 31-12-2026
ALGEMENE RESERVES								
Algemene reserve met bufferfunctie	13.573	13.573	0	0	13.573	13.573	13.573	13.573
Algemene reserve vrij besteedbaar	77.705	63.568	0	591	57.568	56.794	59.675	59.675
Exploitatieresultaat	5.410	2.756	0	2.983	-227	1.228	8.497	12.421
ALGEMENE RESERVES	96.688	79.898	0	3.574	70.914	71.595	81.745	85.669
BESTEMMINGSRESERVES								
Reserve bereikbaarheid Stompwijk	16.781	9.580	0	0	9.580	9.580	9.580	9.580
Reserve Stedelijke vernieuwing	377	377	0	0	377	377	377	377
Reserve dekking afschrijvingslasten	16.588	25.295	223	1.696	23.822	22.393	20.786	19.160
Reserve herwaardering activa	4.350	4.000	0	350	3.650	3.300	2.950	2.600
Reserve Nazorg Rietvink	350	350	0	0	350	350	350	350
Reserve Verevening soc. woningbouw	205	205	0	0	205	205	205	205
Reserve maatregelen Corona	1.082	1.082	0	0	1.082	1.082	1.082	1.082
Reserve Langer zelfstandig wonen	9.977	8.667	0	1.310	7.357	6.047	4.737	3.677
Reserve Herstelbeleid	9.526	7.501	0	644	6.857	6.443	6.443	6.443
Reserve Bereikbaarheid	3.360	1.225	0	0	1.225	1.225	1.225	1.225
Reserve Mobiliteit	19.700	18.800	0	150	18.650	18.500	18.500	18.500
Reserve Energietransitie en Duurzaamheid	45.422	43.547	0	1.875	41.672	39.797	38.028	38.028
Reserve Onderwijshuisvesting	7.500	7.500	0	0	7.500	7.500	7.500	7.500
Reserve Sterk voor Noord	0	8.800	0	0	8.800	8.800	8.800	8.800
BESTEMMINGSRESERVES	135.218	136.929	223	6.025	131.127	125.599	120.563	117.527
TOTAAL GENERAAL	231.905	216.827	223	9.599	202.040	197.194	202.308	203.196

Bedragen x € 1.000